wijze het voordeel, dat alle bedrijfsgegevens en statistische gegevens, die uit dit cijfermateriaal zijn afgeleid voor de volle 100 % correct zijn, want een fout van één kaartje zou ook hier bij de finantieele controle niet onopgemerkt gebleven zijn.

De controle van de reizigersontvangsten door middel van ponskaarten op de wijze, als in dit en in het vorig artikel is beschreven biedt nog een belangrijk ander voordeel, dat zoowel voor de plaatskaarten met vastgestelden prijs, als voor de plaatskaarten met onbepaalden prijs geldt, nl de mogelijkheid om deze zelfde ponskaarten te gebruiken voor de samenstelling van de afrekening met andere ondernemingen, in samenwerking waarmee gecombineerde biljetten zijn afgegeven. Dit geldt natuurlijk in de eerste plaats voor de plaatsbewijzen naar het buitenland, waarin de buitenlandsche spoorwegen een opbrengstaandeel verkrijgen. Daarnaast worden echter ook in het binnenlandsche verkeer verschillende gecombineerde biljetten met boot-, tram- en busondernemingen afgegeven, terwijl ook nog tal van spoorkaartjes met aangehecht toegangsbewijs voor tentoonstellingen, natuurbaden e.d. worden uitgegeven. De beschikbare ponskaarten maken het mogelijk deze afrekeningen geheel machinaal samen te stellen. De maatschappij waarmee moet worden afgerekend wordt door een speciale ponsing aangegeven. Op die ponsing wordt uitgesorteerd en per maatschappij worden de ponskaarten vervolgens op soort gesorteerd, alleen de vermenigvuldiging van het aantal afgegeven kaarten met het aan de vreemde maatschappij toekomende aandeel per kaartje, gebeurt met behulp van vermenigvuldigmachines, omdat een vermenigvuldigende ponsmachine voor dit werk alleen, niet voldoende emplooi zou vinden.

Wij hebben in het voorafgaande opzettelijk niet gesproken van de verantwoording van de opbrengsten van de plaatskaartendrukmachines, die op de groote stations veel gebruikt worden. In de eerste plaats is dit gedeelte van de controle thans nog niet gemechaniseerd, dit onderdeel van de mechanisatie zal in de komende maanden worden doorgevoerd, in de tweede plaats is de controle op deze ontvangsten principieel volkomen gelijk aan die op de plaatsbewijzen, die wij hiervoren en in het vorige artikel hebben besproken. De bedoelde drukmachines zijn namelijk zoo ingericht, dat intern in de machine voor de drukste relaties in telwerken wordt geteld het aantal kaartjes, dat per relatie is afgegeven. De stand van die telwerken in het begin en aan het einde van de maand, stemt dus feitelijk geheel overeen met de opgave van begin- en eindnummers, die voor de plaatswijzen met vastgestelden prijs door de stations wordt opgemaakt. Dit geldt echter alleen voor de drukke relaties. Van de relaties met gering vervoer wordt op een papierband, die in de machine loopt bij iedere afgifte het codenummer van het kaartje en de prijs afgedrukt. Deze minder drukke bestemmingen worden met de hand geturfd en van het totaal van elke relatie, die tot deze categorie behoort wordt een ponskaart gemaakt van het aantal stuks dat afgegeven is en de opbrengst daarvan. Die gegevens worden geponst in een kaart, die geheel gelijk is aan de ponskaart voor de biljetten met vastgestelden prijs. Het totaalbedrag van deze ponskaarten, vermeerderd met het totaalbedrag van de ponskaarten, die zijn gemaakt van de relaties, waarvoor in de machine telwerken zijn ingebouwd, moet sluiten met de totaaltelling van de band, waarop de prijzen van alle afgegeven kaartjes zijn afgedrukt. De nieuwste machines van dit type zijn uitgerust met automatisch schrijvende telwerken, die het mogelijk maken het totaalbedrag van de verkochte kaartjes af te drukken, doch tot op heden zijn machines van dit type bij de Nederlandsche Spoorwegen nog niet in gebruik. De totalisatie van de opbrengst van de afgegeven kaartjes moet dus thans nog met de hand geschieden.

De mechanisatie van de controle op de reizigersontvangsten is thans zoover gevorderd, dat 160.000 soorten kaartjes met vastgestelden prijs en 100.000 afgegeven passe-partoutbiljetten maandelijks onder deze controle vallen, voor de overige deelen voltrekt zich de omschakeling van de oude op de nieuwe methode geleidelijk. De totale personeelsterkte van de afdeeling, waar deze administratie wordt gevoerd en de geheele bedrijfsstatistiek van dit onderdeel van het bedrijf wordt gemaakt, bedraagt 16 personen. Hieronder is niet begrepen het werk, dat verricht wordt voor correspondentie met de stations in verband met de oplossing van de geconstateerde verschillen. Voor het mechanische werk is de capaciteit van één tabelleermachine geheel in beslag genomen, terwijl verder 5 à 6 ponsmachines en drie sorteermachines benoodigd zijn. De overige machines, zooals collator, reproducer en interpreter zijn voor dit werk slechts gedeeltelijk bezet. Dit is ongetwijfeld een groote en kostbare installatie, doch het werk, dat daarop verricht wordt is ook van een enormen omvang. Als merkwaardigheid kan tenslotte nog vermeld worden dat de Nederlandsche Spoorwegen de eerste spoorwegmaatschappij in Europa is, die de controle op de stationsontvangsten heeft gemechaniseerd, of er buiten Europa andere maatschappijen zijn, die de mechanisatie van dit onderdeel volgens het ponskaartenstelsel hebben doorgevoerd is uit de publicaties, die op dit gebied verschenen zijn, niet af te leiden.

A. M. GROOT.

BOEKBESPREKINGEN

Dr E. Frank, Vraagstukken der theoretischen economie. Deel I, *J. B. Wolters,* Groningen, Batavia.

Aan het geschrift van 65 bladzijden, dat *Dr Frank* onder den titel: Vraagstukken der theoretische economie, Deel I, het licht heeft doen zien, gaat een inleiding vooraf, die zekere verwachtingen opwekt. Er is daar sprake van ernstige bezwaren tegen de methode der klassieke en neo-klassieke economie, van een nieuw gebouw, dat op de plaats van het oude moet worden gezet en van den dringenden eisch voor de economie zich op de grondslagen, het uitgangspunt en de methode te bezinnen. Geeft echter des schrijvers eigen arbeid, die op die inleiding volgt, nu ook van die noodzakelijk geachte bezinning blijk? Het antwoord kan moeilijk anders dan ontkennend luiden. Na de slechts losse opmerkingen, eerst over de economische wet, daarna over het gebruik van de wiskunde in de economie en vervolgens over de doelmatigheid van het productie-begrip, die den inhoud van de eerste drie hoofdstukjes vormen, houdt de schrijver zich in het vierde hoofdstuk met de theorie der pachtwaarde bezig. Een positieve beschouwing omtrent dit vraagstuk geeft hij niet; zijn verhandeling bepaalt zich tot eenige critische bemerkingen naar aanleiding van enkele theorieën, die omtrent de pachtwaarde bestaan. Die bemerkingen zouden van beteekenis kunnen zijn geweest, indien zij werkelijk de nieuwe beschouwingswijze tot grondslag hadden gehad, waarvan de inleiding gewaagt. Maar dat is niet zoo. De schrijver verwijt den beoefenaren der economie, dat zij slechts met de methode der deductie werken en zich om de empirie niet voldoende bekommeren. In zijn critiek op de theorieën der pachtwaarde gaat hij echter — en niet steeds op gelukkige wijze — geheel volgens de bestreden methode te werk. Daardoor stelt zijn arbeid teleur. Bedenkelijk is het vooral dat hij de theorieën, die hij bespreekt, niet steeds met juistheid weergeeft. *Von Wieser's* theorie der specifieke toerekening zou gegrond zijn op het standpunt van dezen econoom dat

„de grond een monopolie-positie zou innemne". *Dr Frank* besteedt dan meer dan een volle bladzijde om aan te toonen, dat die meening niet houdbaar is. Hij had het zich echter gemakkelijker kunnen maken indien hij eenvoudig naar *von Wieser's* groote werk had verwezen waar immers de opvatting alsof er van een „Bodenmonopol" sprake zou zijn met overtuigende argumenten uitdrukkelijk wordt verworpen.

Dr Frank heeft een paar jaar geleden een knappe dissertatie over „Geld en waarde" geschreven, die beloften inhield. Mogen de volgende deeltjes van zijn „Vraagstukken" iets van die beloften in vervulling doen gaan.

H. FRIJDA

Drie Statistieken van het Economisch Instituut v. d. Middenstand.

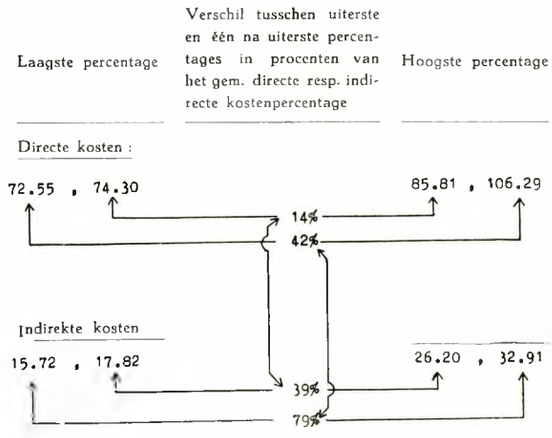
1. Statistiek van het Centrale Verwarmingsbedrijf II (1936/37)
2. Statistiek van het Kruideniersbedrijf V (1936)
3. Statistiek van het Slagersbedrijf IV (1936/37).

1. Statistiek van het Centrale Verwarmingsbedrijf. II (1936/37).

Voor de tweede maal is een statistiek betreffende het Centrale Verwarmingsbedrijf uitgekomen. Minder dan een derde der aangeschreven verstrekte uiteindelijk gegevens, terwijl de vergelijking met het vorige jaar bemoeilijkt werd door het groote verloop in de deelnemers (6 der oude 21 deelnemers vielen af). De beperkte deelname was hier voor een belangrijk deel een gevolg van het ontbreken van een goede gesplitste administratie in de gemengde bedrijven. Met het oog op geheimhouding moesten bovendien vele bijzonderheden achterwege blijven. Een en ander maakt dat het onderzoek als steekproef voorzichtig behandeld moet worden.

In staat I is een algemeen overzicht gegeven van de rentabiliteit. Gemiddeld hebben de gemengde bedrijven een economisch tekort, de niet-gemengde een economisch overschot. In de groep van de *laagste* omzetten van centrale verwarmingsmateriaal *waaronder alle gemengde bedrijven vallen*, werd een negatief resultaat behaald (economisch tekort 2.14 %; de vrijgevallen rente op werkkapitaal ad 1.35 % maakt dit niet goed). De spreiding tusschen de individueele resultaten in deze groep is echter enorm (van verlies van 32.72 % tot winst van 7.95 %). De hoogere omzetgroepen boeken alle een positief resultaat. Er is slechts één onderneming in de negen, die een economisch tekort heeft.

In staat II zijn de directe kosten nader geanalyseerd. Groote verschillen tusschen de vier omzetgroepen vallen er niet op te merken. De post materialen blijft voor de eerste drie groepen op hetzelfde peil (59, 58, 58 %) en is alleen voor de twee ondernemingen met de grootste omzet veel lager, nl. 48 %. Hierbij dient echter in oogenschouw genomen te worden, dat de post: „uitvoering door derden" in de eerste gevallen herhaaldelijk onder materialen is geboekt. Ook het aandeel „Loonen monteurs" blijft nagenoeg constant (17, 17, 16, 18 %). Dus ook het totaal der *directe* kosten, uitgedrukt in % van de omzet is voor alle groepen nagenoeg dezelfde (80.5, 80.8, 78.0 en 78.3 %). De spreiding van deze directe kosten is voor de individueele ondernemingen kleiner dan de spreiding van de indirecte kosten; dit toone onderstaand tabelletje:

Eén en ander wijst erop, dat, terwijl de ondernemingen door concurrentie-noodzaak ongeveer een gelijke marge in hun prijzen calculeeren voor indirecte kosten, in werkelijkheid deze kosten sterk fluctueeren en derhalve de verliezen veroorzaken. Een goede kosten-analyse is dus hier een voorname eisch.

Voorts bevat de statistiek een aantal interessante beschouwingen over personeelbezetting, belooning en prestatie, terwijl in het slothoofdstuk een vergelijk met het vorige onderzoek is gemaakt. Bij deze laatste vergelijking valt het op, dat er een vage tendenz is in de zin van een gunstiger economisch resultaat bij gestegen omzet, en omgekeerd. Opvallend is hierbij dat de gemengde bedrijven het meest van deze normale ontwikkeling afwijken en wel in dit opzicht, dat de gemengde bedrijven relatief gunstiger liggen. Dit zou zijn oorzaak kunnen vinden in het mede-dragen van de vaste kosten-last door de rest van het bedrijf, waardoor bij dalende omzet van de „verwarmings"branche het resultaat minder snel ongunstiger wordt. Het boekje eindigt met een aantal wenken voor de boekhouding. Hopenlijk zullen deze ook bijdragen tot een vergrooting van het aantal deelnemers, waardoor tevens de statistiek in waarde zal stijgen.

2. Statistiek voor het Kruideniersbedrijf. V (1936).

De statistiek voor het Kruideniersbedrijf is met die voor het wasscherijbedrijf één der oudsten. De ontwikkeling van het aantal deelnemers was het laatste jaar bijzonder gunstig: het steeg nl. van 100 tot 136. Niettemin is dit aantal nog erg klein — veel te klein [1]) — vergeleken met het groote aantal kruideniers in Nederland en de eerste bladzijden van de publicatie worden dan ook weer besteed aan een uiteenzetting over het groote belang der bedrijfsstatistiek.

De statistiek is analoog aan die in vorige jaren opgebouwd. Staat I geeft een overzicht van de *rentabiliteit* van het kruideniersbedrijf, waarbij de grootste bedrijven, met het oog op hun bijzonder karakter buiten beschouwing zijn gelaten. Het blijkt, dat in de vier jaren van 1933 tot en met 1936 er gemiddeld geen gunstig resultaat gehaald kon worden. Van 1933 tot 1935 werd het tekort steeds grooter. In 1936 was er daarentegen een kleine verbetering.

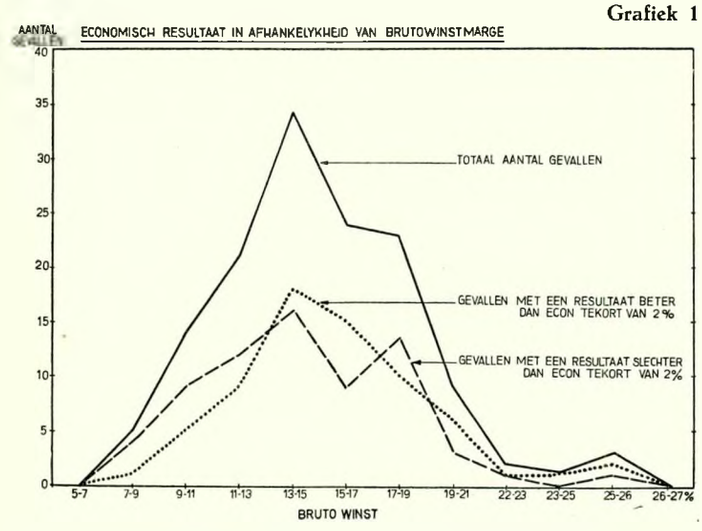
Het is opvallend, dat, terwijl de statistiek van 1936, tengevolge van de uitbreiding van het aantal deelnemers, veel meer kleine zaken omvat, het kosten-percentage (incl. gewaardeerd loon) niet onaanzienlijk lager is (gedaald van 17.44 % tot 16.35 %).

Tevens manifesteert zich een voortdurende daling van de bruto-winst-marge (16.78, 16.24, 15.63 en 14.67 %), welke niet of slechts in geringe mate haar oorzaak kan vinden in het

1) De bedrijfstelling 31 Dec. 1930 meldt *28.422* kruidenierszaken in *Nederland!*

relatief toenemen van kleine bedrijven in de statistiek (men vergelijke staat IV, Brutowinst % in verschillende omzetgroepen). In staat II zijn dezelfde cijfers gegeven voor de 31 bedrijven, welke gedurende alle 4 jaren gegevens hebben verstrekt. In vele opzichten vertoonen deze cijfers een ander beeld (Praktisch geen daling van kostenpercentage en geen daling van de bruto winst in 1936 t.o.v. 1935!). Eén en ander wijst erop, dat men bij relatief kleine verschillen zeer voorzichtig met zijn conclusies moet zijn! Bij de beschouwingen merkt het E.I.M. op dat de bruto-winst marge te laag is. Dit wordt gedemonstreerd door het feit, dat van de 136 ondernemingen er slechts 40 een gunstig resultaat kunnen bereiken. Wij hebben aan de hand van de per onderneming gespecificeerde staat getracht deze belangrijke kwestie nog wat nader te onderzoek. Het resultaat is gegeven in grafiek 1. Deze grafiek geeft voor 1936/37 een verdeeling van het aantal ondernemin-

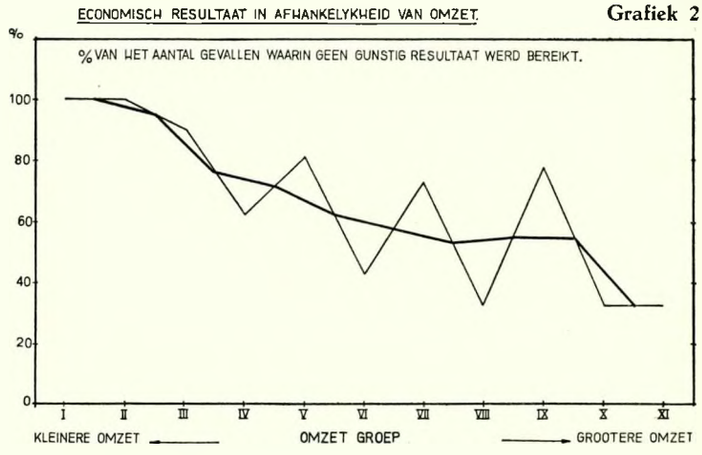
Grafiek 1

gen over verschillende bruto-winstmarges aan. Verder zijn in de grafiek aangegeven die ondernemingen, welke een slechter resultaat hadden dan een economisch *tekort* van 2 %, en die, welke een beter resultaat bereikten. In beide groepen vielen 68 ondernemingen. De verdeeling van deze twee groepen ondernemingen volgens de bruto winstmarges laat zien, dat weliswaar de „slechte" ondernemingen iets méér aan de zijde der lage bruto winstmarges liggen dan de „betere", maar dat dit verschil onbelangrijk is. Uit één en ander mogen wij concludeeren, dat de invloed van de bruto-winstmarge op het uiteindelijk resultaat niet groot is, met dien verstande, dat de marge *over de geheele linie minstens een 2 % te laag ligt.*[1]) Voor de rest heeft men hier met een *kostenprobleem* te maken. Deze gedachte wordt gestaafd indien wij het economisch resultaat bezien in afhankelijkheid van de omzet. Het blijkt, dat over het geheel genomen de grootere zaken eerder tot een economisch overschot geraken dan de kleinere en dat dit feit geheel moet geweten worden aan het geringere kostenpercentage, dat deze zaken hebben. Zaken uit omzetgroep I en II (tot *f* 10.000 en *f* 10.000 — *f* 15.000) komen nooit tot een gunstig economisch resultaat. In deze zaken wordt minder dan de helft van het gewaardeerde loon verdiend. Gerust mag men concludeeren, dat deze zaakjes te klein zijn om een volledige broodwinnig op te leveren.

In grafiek 2 hebben wij één en ander gedemonstreerd. Voor de verschillende omzetgroepen (I t/m XI) is geteekend het percentage van het aantal gevallen waarin *geen* positief economisch resultaat bereikt is. Aangezien dit percentage voor achtereenvolgende groepen nogal schommelde hebben wij een

Grafiek 2

gemiddelde berekend van twee achtereenvolgende groepen. Deze gemiddelde lijn geeft een voortdurende daling te zien van het percentage *ongunstige* gevallen.

Het volgende hoofdstuk is gewijd aan de splitsing van de bedrijfskosten, terwijl in de daarop volgende hoofdstukken o.m. eenige interessante opmerkingen zijn gemaakt over de omzetsnelheid, waarop wij echter hier niet verder ingaan.

De vergelijking met de bedrijfsstatistiek van vorige jaren onthult niets nieuws. De vergelijking van de E.I.M. cijfers met die van de coöperatieve verbruiksvereenigingen laat zien dat de coöperaties een gunstiger bruto-winstmarge wisten te bereiken (17.4 % t.o.v. 15.6 %). Strikte vergelijking is niet mogelijk, daar op het omzetcijfer van de coöperaties zoowel korting als fluctueerend dividend in mindering zijn gebracht.

3. *Statistiek voor het slagersbedrijf. IV (1936/37).*

De deelname aan deze statistiek is eveneens weer gestegen (180 t.o.v. 172). Een zeer groot gedeelte is gevestigd in Zuid-Holland (nl. 74), dit in scherpe tegenstelling tot die welke in Noord-Holland gevestigd zijn (nl. 12).

Speelt hier de plaats van vestiging van het E.I.M. een rol?

Bezien wij het verloop van het economisch resultaat voor de 4 jaren 1933 tot en met 1936, dan valt een voortdurende verslechtering op. Voor het laatste jaar ziet het E.I.M. dit als gevolg van:

1. de hooge veeprijzen in de tweede helft van 1936, en
2. de, tengevolge van de — door hooge veeprijzen — gestegen verkoopprijzen, gedaalde consumptie (1936 ± 3 % t.o.v. 1935 gedaald).

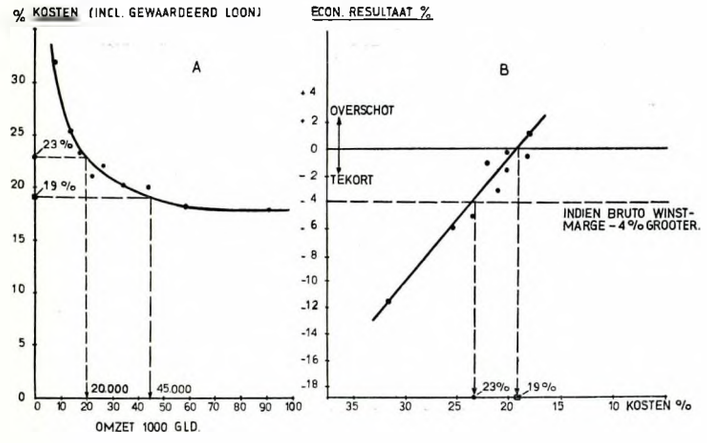
Op de gebruikelijke wijze zijn de cijfers omtrent resultaat en distributiekosten der deelnemers getabelleerd. Het economisch resultaat is sterk afhankelijk van de kostenfactor en deze is op zijn beurt nauw verwant met de omzethoogte (zie graf. 3).

In grafiek 3A is het verband tuscchen omzethoogte en kosten (incl. gewaardeerd loon) afgebeeld. Voor elke omzetgroep is bij de *gemiddelde* omzet het *gemiddelde* percentage kosten aangegeven door middel van een punt. Wij zien duidelijk hoe hooger de omzet hoe lager de kosten. De gebogen lijn, welke zoo

1) Op formeel statistische gronden zou een stijging van 2 % der *gemiddelde* bruto-winstmarge voldoende zijn om de helft der bedrijven zonder meer rendabel te doen zijn. De grafiek toont verder aan, dat indien het verschil in economisch resultaat bij gelijke winstmarge alleen aan een beter of slechter kostenbeheer te wijten is, ook het grootste deel van de rest van de bedrijven door kosten-aanpassing wel tot een beter resultaat is te brengen. Economisch is dus 2 % margevergrooting zeker een minimum. Door rigoureuze kosten-aanpassing kan dan het grootste gedeelte van het aantal bedrijven tot een positief resultaat of althans tot een economisch resultaat nul komen.

goed mogelijk bij de punten aansluit, geeft dus aan het verloop van het kostenpercentoge bij verschillende omzet. Op een dergelijke wijze geeft nu grafiek 3B het verband tusschen economisch resultaat en kostenpercentage weer. Uit grafiek B blijkt, dat slechts in één geval (één omzetgroep) een gemiddeld positief resultaat werd bereikt. Uit de grafiek kan men aflezen, dat

Grafiek 3

men bij de huidige stand van zaken gemiddeld slechts een gunstig resultaat kan behalen bij een kostenpercentage van minder dan *19 %*, hetgeen beteekent — volgens grafiek 3A — dat gemiddeld slechts zaken met een gemiddelde omzet van 45.000 gld. en hooger tot een gunstig resultaat kunnen komen. Indien wij de bruto-winst-marge met 4 % zouden vergrooten zonder de kostenpercentages te veranderen, hetgeen een verbetering van het gemiddeld economisch resultaat met 4 % zou beteekenen, laat zich op dezelfde wijze aflezen dat in dergelijke omstandigheden zes omzetgroepen tot een gunstig resultaat zouden komen. Nauwkeuriger: ondernemingen met een kostenpercentage van 23 % en minder komen gemiddeld tot een gunstig resultaat, terwijl uit grafiek 3A blijkt, dat aan deze voorwaarde gemiddeld voldaan is in bedrijven met een omzethoogte van 20.000 en meer gld.

Wij kunnen concludeeren, dat een vergrooting van de bruto-winstmarge *over de geheele linie* een noodzakelijke voorwaarde is voor terugkeer van rentabiliteit. Bij het huidige kostenpeil is het noodig de winstmarge met 4 % te vergrooten om de ondernemingen met een omzet van ± 20.000 gld. rendabel te maken.

De spreiding van de individueele opgaven duidt erop, dat behalve bruto-winstmarge-vergrooting voor vele bedrijven bovendien een rigoreuze kostenafbouw moet plaatsvinden (Men vergelijke de statistiek voor het kruideniersbedrijf). Een splitsing naar plaats van vestiging geeft geen nieuwe gezichtspunten.

Het hoofdstuk betreffende de vergelijking met vorige jaren levert nog stof tot eenige belangwekkende beschouwingen. Aan de hand van de cijfers kan worden vastgesteld, dat de politiek van een groot aantal slagers, om in plaats van door prijsverhooging door omzetvergrooting de gevolgen van een inkrimpende bruto-winstmarge op te heffen, heeft gefaald. Het is interessant de cijfers te toetsen aan de elasticiteit van het vleeschverbruik. *Hieromtrent zijn eenige gegevens verzameld in de Nederlandsche Conjunctuur* (zie o.m. Mei 1936). Met behulp van de daar gegeven cijfers voor het verbruik van rundvleesch kan men als bovenste grens van de elasticiteit van het verbruik aangeven de factor 0.3 — 0.4 t.o.v. de groothandelsprijs en 0.6 t.o.v. de kleinhandelsprijs, d.w.z. dat de procentueele verandering in het verbruik gelijk is aan 0.3 — 0.4 maal de verandering in de groothandelsprijs of 0.6 maal de procentueele verandering in de kleinhandelsprijs. Deze cijfers vinden steun in het volgende:

Het E.I.M. haalt aan uit „De Vee- en Vleeschhandel", dat het vleeschverbruik in 1936 met 3 % t.o.v. dat in 1935 daalde. Aangezien er in 1936/37 t.o.v. 1935/36 geen bijzonder groote veranderingen in het inkomen, d.w.z. in het consumptievermogen zijn opgetreden, mag de volle 3 % wel worden toegeschreven aan de terugslag der prijsverhoogingen. De gem. inkoopprijs van vleesch was in 1936/37 ± 10 % hooger dan in 1935/36 (vergelijk Statistiek Prijzen en Kosten van Levensonderhoud). Uit een vergelijking der inkoop- en omzetbedragen van staat X volgt dan, dat de gemiddelde stijging der kleinhandelsprijzen (verkoopsprijzen) *5.5 %* heeft bedragen. Ook hier vinden wij dus een elasticiteit kleiner dan *1.* (nl. 5.5% prijsstijging naast 3 % omzetdaling).

Het vleeschverbruik is dus niet bijzonder elastisch en het is onmiddellijk in te zien, dat een elasticiteit kleiner dan 1 niet gunstig is voor een prijspolitiek, die met lagere prijzen meer omzet tracht te bereiken. Immers voor het slagersbedrijf als geheel kan door prijsdaling alleen nooit het *omzetbedrag stijgen*, maar zal het altijd dalen. De gemiddelde prijs zal nl. sneller dalen dan de omzethoeveelheid zal stijgen, m.a.w. het product van prijs en hoeveelheid, d.i. het omzetbedrag zal lager worden.

Wij spraken over het slagersbedrijf als geheel, bij onderling verschillende prijspolitiek kunnen er natuurlijk verschuivingen tusschen concurrenten optreden, waardoor incidenteel wel eens een dergelijke „politiek" succes kan boeken. Maar in dit geval is het beter om te spreken van „prijzenoorlog" dan van „prijspolitiek". Het eerste is omzetvergrooting ten kosten van concurrent, het tweede omzetvergrooting ten koste van consument. Wij kunnen het dan ook volkomen eens zijn met de conclusie van het E.I.M. dat de politiek van prijsverlaging heeft gefaald en dat men het daarvan in de toekomst niet moet verwachten.

Als slot zijn in deze statistiek de balansgegevens van 135 deelnemers opgenomen.

Uit bovenstaande bespreking blijkt wel duidelijk, welk een belangrijk materiaal het E.I.M. samenbrengt. In de eerste plaats wel voor de betrokken branche, maar toch ook uit een oogpunt van algemeene economische statistiek. Wij hopen, dat het E.I.M. er in mag slagen in de huidige statistieken een steeds stijgend aantal deelnemers te betrekken en voor nog niet geëxploreerde gebieden nieuwe statistieken samen te stellen.

Dr. J. G. STRIDIRON.

VRAGENBUS.

Vraag van J. J. M. H. N. te N.

In de Naamlooze Vennootschap van 15 Maart 1938 schreef *Mr L. M. M. Nijst* een artikel over „Belastbaarheid van beloningen van in België wonende directeuren en commissarissen van Nederl. Naaml. Vennootschappen". Uit dit artikel blijkt, dat er verschil van meening bestaat over de in het artikel opgeworpen kwestie. De kern van dit meeningsverschil is eenerzijds van fiscaalrechtelijken, anderzijds van zuiver juridischen aard. Ik zie het als volgt.

De Nederlandsch-Belgische Conventie kan geen inbreuk maken op onze Nederlandsche belastingwetten, tenzij dit in de conventie of in de wet tot goedkeuring der conventie uit-